

УДК 378:004

ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Лаба О.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Досліджено теоретичні аспекти, а також практичне використання соціальних мереж у навчальному процесі кафедрою документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Названі основні переваги використання соціальних мереж у навчальному процесі. Проаналізований кількісний склад груп та бесід, які використовуються кафедрою. Досліджено основні тематичні рубрики контенту в групах та бесідах. Виокремлені основні функції, які виконують соціальні мережі у навчальному процесі кафедри.

Ключові слова: соціальна мережа, навчальний процес, кафедра, студент, документознавець.

Постановка проблеми. У зв'язку зі стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, в останні роки набули великої популярності соціальні мережі як універсальний засіб інтернет-комунікації, особливо серед молоді. Найчастіше використовуються в Україні такі соціальні мережі як Facebook, «ВКонтакте», «Однокласники», сервіс мікроблогів Twitter, фотосервіс Instagram тощо. Дослідження свідчать, що у 2015 році лідером в Україні була соціальна мережа «ВКонтакте» [4]. У мережі Facebook у тому ж 2015 році були зареєстровані 4,5 млн. українських користувачів, при чому 60% з них користуються Facebook за допомогою смартфона або планшета, що означає, що ця соцмережа є доступною для них у будь-який час і в будь-якому місці. Така популярність соціальних мереж в Україні дає підґрунтя для використання їх не лише в розважальних, інформативних та комунікативних, але й, зокрема, у навчальних цілях, що й підтверджує актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки проблеми використання соціальних мереж у навчальному процесі стали об'єктами дослідження багатьох науковців, що відображено в наукових працях А. Марковець та Л. Бурої [2], О. Орлова [3], М. Черній [6] тощо. В той же час, підкреслюючи популярність й актуальність соціальних мереж, окремі науковці вважають їх негативним або навіть небезпечним явищем для людини. Видатний соціолог Зигмунт Бауман називає соціальні мережі пасткою, оскільки вони

«не вчать провадити діалог, тому що там дуже легко уникати полеміки» й заставляють людину замкнутися у зоні комфорту [1].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не зважаючи на значний інтерес науковців до обраної тематики, прикладні аспекти використання соціальних мереж у навчальному процесі документознавців не були об'єктом дослідження жодного з опрацьованих джерел.

Мета статті. Метою публікації є аналіз стану використання соціальних мереж у навчальних цілях кафедрою документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (далі – ІФНТУНГ), яка є випусковою для студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа».

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на можливість негативного впливу соціальних мереж на молодь у випадку, до прикладу, зловживання ними, більшість дослідників вже ж роблять наголос на позитивних аспектах їх використання у навчальному процесі. Серед основних аргументів на користь застосування соціальних мереж науковці виділяють такі [5]:

– соціальні мережі сприяють розвитку електронного навчання й освіти в цілому, пропонуючи нові технічні та методичні засоби. Студенти з усього світу можуть підписатися на он-лайн уроки абсолютно безкоштовно й проходити курс навчання в зручному для себе темпі. Крім лекцій,

студенти можуть підтримувати зв'язок з викладачем або брати участь у дискусіях;

– теорія соціального навчання, популярна на заході в останні роки, робить припущення, що люди вчаться найефективніше, коли вони взаємодіють з іншими учнями в рамках певної теми або предмета. Студенти, які навчаються в групах хоча б раз на тиждень, виявляються краще підготовленими, ніж студенти, які займаються самостійно [5];

– це актуально. Студенти залучені в соціальні мережі більше, ніж в будь-які інші веб-ресурси. Інтерфейс, засоби комунікації, організація та форми подання контенту знайомі та зрозумілі їм;

– це безкоштовно;

– соціальні мережі дозволяють оперативно ділитися зі студентами важливою інформацією й робити нагадування;

– навчаючись в соціальних мережах, студенти здобувають сучасні навички використання інформаційних технологій, а саме, оволодіння засобами й способами електронної комунікації, пошук, аналіз і фільтрування інформації, структурування інформаційних потоків та здійснення моніторингу оновлення контенту тощо, що є необхідним в епоху інформаційного суспільства;

– різноманітність форм комунікації дає можливість застосування різних методів спільної роботи викладача зі студентами [3]. Форуми, опитування, голосування, коментарі, дискусії, підписка, відправлення персональних повідомлень тощо дають можливість як групової, так і персональної чи вибіркової взаємодії;

– пропущене студентом заняття не означає для нього прогалину у знаннях, адже він може спостерігати за навчальним процесом і брати в ньому участь в режимі онлайн;

– соціальні мережі дають можливість постійної інтерактивної взаємодії викладачів зі студентами, викладачі стають доступнішими для студентів у комунікаційному аспекті;

– широкі демонстраційні можливості соціальних мереж дають змогу подолати труднощі з оснащенням навчальних аудиторій необхідним обладнанням для демонстрації наочних матеріалів в електронному вигляді. Викладач ділиться будь-яким контентом зі студентами, а ті, в свою чергу, мають змогу поділитися своїми навчальними досягненнями не лише з одногрупниками, а й, при бажанні, з усім світом [3];

– в освітній процес можуть бути залучені й батьки;

– сором'язливі студенти почуваються комфортно в соціальних мережах і стають активнішими учасниками навчального процесу.

Зважаючи на перелічені переваги соціальних мереж, кафедра документознавства та інформаційної діяльності ІФНТУНГ досить активно використовує найпопулярніші соціальні мережі на теренах України, зокрема, ВКонтакте та Facebook для взаємодії та налагодження ефективних комунікацій зі студентами. Взаємодія відбувається у таких основних напрямках:

– функціонує група «Документознавство та інформаційна діяльність», яка призначена для інформування про події випускової кафедри спеціальності «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа»;

– у соціальних мережах ВКонтакте та Facebook створена сторінка «ІГПДУ» інституту гуманітарної підготовки та державного управління, до складу якого входить вісім кафедр, три з них – випускові (в тому числі й кафедра документознавства та інформаційної діяльності), яка призначена для налагодження комунікації як зі студентами, так і з викладачами інституту;

– більшість академічних груп створюють студентські бесіди або групи в соціальних мережах, основним завданням яких є поширення навчальної інформації між учасниками однієї академічної групи;

– створена група «ІГПДУ. Викладачі», учасниками якої є викладачі факультету і до її складу не залучені студенти.

Група «Документознавство та інформаційна діяльність» є публічною, тобто до неї може долучитись будь-хто зацікавлений. Дозвіл або відмову у приєднанні до групи надає адміністратор, аби уникнути долучення до групи сторонніх осіб, які поширюватимуть спам. У групі є 111 учасників, з них 74 – студенти спеціальності «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа», 14 – викладачі, 23 – інші учасники (рис. 1). З них є 2 адміністратори, які керують групою.

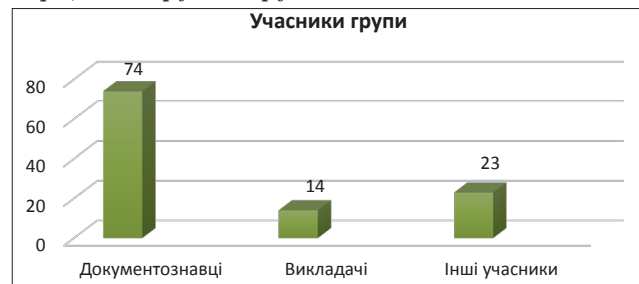

Рис. 1. Кількісний склад учасників групи

Особливістю записів, здійснених у групі є те, що всі публікації містять звіт (часто фотозвіт) про проведені заходи кафедрою документознавства та інформаційної діяльності, а також анонс подій та запрошення до участі в актуальних заходах. Аналіз контенту групи дає змогу виокремити найпопулярніші рубрики серед публікацій (рис. 2).

Рис. 2. Тематика публікацій у групі

Навчальна інформація містить опис подій стосовно навчального процесу та використання здобутих знань студентами на практиці, до прикладу, практичне заняття зі студентами третього

курсу в Державному архіві Івано-Франківської області, проведення практичного заняття з інформаційного маркетингу, під час якого студенти презентували проекти щодо соціальної реклами бібліотек, практичне заняття з етики ділового спілкування, яке проводилося у конференц-залі й ресторані тощо. Інформація про виховні заходи містить, в основному, звіти про відвідання студентів разом з кураторами визначних пам'яток, культурних заходів тощо. До відомостей інформативного й пізнавального характеру можна віднести відеорепортаж з завідувачем кафедри документознавства та інформаційної діяльності про діяльність кафедри, інтерв'ю директора інституту гуманітарної підготовки та державного управління тощо. Інформація про художню самодіяльність й творчість студентів містить, до прикладу, відомості про участь студентів-документознавців у конкурсі художньої самодіяльності університету, проведення студентами Дня документознавця тощо.

Проведений аналіз тематичних рубрик групи «Документознавство та інформаційна діяльність» свідчить про достатньо низький показник питомої ваги навчальної інформації у контенті групи, що можна вважати зоною розвитку у використанні зазначеної групи у навчальному процесі. Зручність функціонування групи в тому, що коло її учасників обмежене, в основному, студентами однієї спеціальності, тому контент може бути доповнений навчально-методичними матеріалами, зокрема, методичними вказівками до дисциплін, лабораторними практикумами, конспектами лекцій тощо.

Група «ІГПДУ» в соціальній мережі ВКонтакте є закритого типу, тобто, щоб долучитися до неї, користувачам потрібно подати заявку. Після того, як адміністратор підтвердить заявку, користувач зможе переглядати інформацію групи та дописувати в ній. Аналіз кількісного складу групи дав змогу виявити, що 236 учасників розподілені таким чином: 113 – студенти-документознавці (47,9%), 73 – студенти спеціальності «Переклад» (30,9%), 4 – викладачі (1,7%), 46 – інші (19,5%) (рис. 3).

Рис. 3. Кількісний склад учасників групи ІГПДУ

Слід зазначити, що ця група користується найбільшою популярністю серед студентів. Нині за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа» навчається 116 студентів на денній формі й 77 на заочній, всього 193 студенти, 113 з яких є учасниками зазначеної групи, що становить майже 59%. Варто зауважити, що аналогічна сторінка ІГПДУ функціонує і в соціальній мережі Facebook і має 282 підписники, розподіл яких приблизно такий же, як і в соціальній

мережі ВКонтакте. Слід сказати, що частка студентів, які входять до цієї групи в обох соціальних мережах, незначна і становить близько 23%. Крім того, учасниками групи ІГПДУ у соціальній мережі Facebook є значно більша кількість викладачів, а саме 67 учасників професорсько-викладацького складу та працівників інституту, що майже в 17 разів більше, аніж у соціальній мережі ВКонтакте. Отже, можемо говорити про значно вищий рівень популярності соціальної мережі Facebook серед викладачів, в той час, як серед студентів все ще на першому місці залишається соціальна мережа ВКонтакте.

Основною відмінністю записів у групі у порівнянні з попередньою проаналізованою («Документознавство та інформаційна діяльність») є те, що публікується інформація для студентів та викладачів усіх спеціальностей інституту, а не лише документознавців. Крім того, опублікована значно більша частка навчально-методичних матеріалів та навчально-організаційних відомостей. Варто зауважити, що у випадку існування груп в обидвох соціальних мережах, інформація в них дублюється, оскільки, як уже зазначалося, відсоток учасників, що входять до складу груп в обох соціальних мережах, незначний.

Для характеристики студентської навчальної активності в соціальних мережах була проаналізована бесіда однієї з академічних груп студентів четвертого курсу. Бесіда складається із 16 учасників, це становить 100% студентів академічної групи. Ця бесіда призначена для обміну навчальною інформацією між одногрупниками: обговорення домашніх завдань, творчих та лабораторних робіт, перегляд лекцій, поширення типових завдань на колоквіуми та контрольні роботи, підготовка до екзаменів тощо. В цій бесіді 100% інформації носить навчальний характер. Було здійснено аналіз діяльності студентів за осінній семестр 2016/2017 навчального року. У цьому семестрі студентами вивчається 10 дисциплін. Розподіл навчальних матеріалів у бесіді за дисциплінами має такий вигляд (рис. 4).

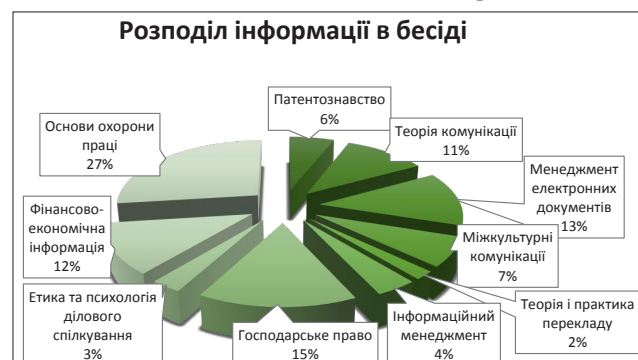

Рис. 4. Тематичні розділи матеріалів студентської бесіди

Ще одним аспектом налагодження комунікацій між викладачами інституту гуманітарної підготовки та державного управління є група «ІГПДУ. Викладачі». До її складу входить 67 учасників – викладачів та працівників інституту, а також дирекція. Зазначена група створена для поширення методичних, нормативних, розпорядчих та довідкових матеріалів для викладачів з метою оптимізації навчального процесу.

Отже, підсумовуючи, можна виокремити основні функції, які виконують соціальні мережі в навчальному процесі кафедри документознавства та інформаційної діяльності ІФНТУНГ, зокрема:

– інформативну – доводять до відома учасників актуальну інформацію щодо навчального процесу;

– комунікативну – організують швидкий та ефективний обмін повідомленнями між студентами, викладачами, керівництвом тощо, дають можливість колективного обговорення, проведення опитувань, участі в форумах та багатьох інших формах організації комунікативного процесу;

– іміджеву – за рахунок поширення публікацій, а також залучення до груп не лише студентів та викладачів, а й інших зацікавлених учасників, з основними подіями може ознайомитися будь-який користувач соціальної мережі. Використання соціальних мереж у навчальному процесі формує думку про впровадження передових підходів у комунікативних процесах випускової кафедри зокрема та інституту в цілому. Крім того, інформація не лише навчального характеру, а й виховного та розважального, свідчить про різносторонню роботу зі студентами, що також формує позитивне уявлення про спеціальність;

– навчальну – студенти мають можливість ознайомитися з навчальними матеріалами у зручний для них час, використовуючи добре знайомий інтерфейс та інструментарій соціальної мережі;

– інформаційно-аналітичну – використовуючи соціальні мережі в навчальному процесі, студенти повинні здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації, що міститься в електронних

інформаційних ресурсах, фільтрування інформації, її обробку, відстежувати оновлення контенту та виконувати багато інших інформаційно-аналітичних операцій;

– виховну – у групах міститься значна кількість інформації про проведені виховні заходи;

– розважальну – у групах публікується інформація розважального характеру про творчість та художню самодіяльність студентів, до прикладу відеоролики виступів студентів, фотоколажі тощо;

– рекламно-інформаційну – у групах опублікована інформація про спеціальність, функціонування інституту й кафедри тощо, що може слугувати рекламою спеціальності;

– профорієнтаційну – підтримання зв'язків з випускниками спеціальності, інформація про їхнє працевлаштування й професійні досягнення допомагає зацікавленим особам у процесі прийняття рішення про вибір професії;

– організаційну – розміщення в групах навчально-методичних, навчально-організаційних матеріалів та основних нормативних документів дає можливість ефективної організації навчального процесу.

Висновки і пропозиції. На основі проведеного аналізу, а також керуючись нинішніми тенденціями у розвитку інформаційних технологій, можна дійти висновку, що соціальні мережі можуть стати повноцінним освітнім середовищем, яке сприятиме формуванню культури спілкування у віртуальному середовищі, розвитку комунікативної компетентності, що в подальшому позитивно впливатиме на адаптацію до професійної діяльності.

Список літератури:

1. Бауман З. Соціальні мережі – це пастка [Електронний ресурс] / Зигмунт Бауман. – День. – 2017. – 15 січня. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/article/top-net/zygmunt-bauman-socialni-merezhi-ce-pastka>
2. Марковець А. Використання соціальної мережі «Facebook» в навчальних цілях [Електронний ресурс] / Альона Марковець, Ліда Бура. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/24745/1/43-100-101.pdf>
3. Орлов О. В. соціальні мережі як сучасне середовище навчання державних службовців [Електронний ресурс] / О. В. Орлов. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2013-1/doc/3/02.pdf>
4. Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки [Електронний ресурс]: інформаційно-аналітичний бюлетень; додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»; огляд інтернет-ресурсів. – К., 2015. – № 17. – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/sozinfo/2015/s-net17.pdf>
5. Студентський портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uastudent.com/vykorystannja-socialnyh-merezh-u-navchalnyh-ciljah/>
6. Черній М. Особливості використання соціальних мереж у процесі навчання в цілях активізації навчальних і комунікативних навичок студентів й учнів [Електронний ресурс] / Черній Милослава Михайлівна. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/e-journals/ITZN/2012_4/694-2236-1-ED.pdf

Лаба О.В.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газа

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация

Исследованы теоретические аспекты, а также практическое использование социальных сетей в учебном процессе кафедрой документоведения и информационной деятельности Ивано-Франковского национального технического университета нефти и газа. Названы основные преимущества использования социальных сетей в учебном процессе. Проанализирован количественный состав групп и бесед, которые используются кафедрой. Исследованы основные тематические рубрики контента в группах и беседах. Выделены основные функции, которые выполняют социальные сети в учебном процессе кафедры.

Ключевые слова: социальная сеть, учебный процесс, кафедра, студент, документовед.

Laba O.V.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

USE OF SOCIAL NETWORKS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Summary

The theoretical aspects and practical use of social networks in the educational process of the document and information management department of the Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas were researched. The major benefits of using of social networks in the educational process were named. The quantitative composition of groups and conversations was analyzed. The basic content category in groups and conversations was investigated. Key functions that perform social networks in the educational process of the department were allocated.

Keywords: social networks, educational process, department, student, document manager.